

skusili sicer brez živine kmetovati, al spodletelo jim je. Za kmetijstvo pa je le goveja živina potrebna. Nihče se ni težil, da so tudi konji potrebni in da brez njih se ne more kmetovati. Saj je dosti krajev, kjer pridno kmetujejo, pa konj nimajo. Zato naj opusti konjsko rejo, kdor nima posebnega veselja do nje.

Drugi nauk. Kdor hoče konjsko rejo z dobičkom ravnati, mora potrebno vednost imeti.

Goveja živina se dá izrejevati brez posebne vednosti; če ni kdo prav zabít, se zná z njo pečati; če tudi napačno ravná, mu krava vendar tele stori, in tele dá saj — telečjo pečenko (prato). Konjska pečenka pa bi bila vselej draga pečenka, če tudi bi konjsko meso jedli.

Tretji nauk. Kdor se hoče s konjsko rejo pečati, mora imeti dobre kobile za pleme in dobre kobile ne sme za noben dnar prodati.

Če je kobila dobra, bo tudi manj dober žebec še precej dobro žebe naredil; če pa je kobila slaba, bo tudi dober žebec ob dobro ime prišel. Al da z drugimi besedami ravno to povemo: na kobili je pri konjski reji še več ležeče kakor na žebcu, al pa saj ravno toliko. Kdor tega ne verjame, naj pomisli le to, da mula (Maulthier), ki je hči kobile in pa osla, je vse druga in veliko več vredna žival kakor mezeg (Maulesel), kteremu je oslica mati, žebec pa oče.

Četrti nauk. Kdor hoče konjsko rejo s pridom opravljati, mora za svojo kobilo pripravnega žebca izvoliti.

Če imaš dobro kobilo, poiši si lepega in kobili pripravnega žebca, to je, kobila in žebec naj sta si po postavi podobna; če ne, boš dobil v žebetu polútana, ki ni ne mati ne oče, ampak le nerodna mešanca.

Peti nauk. Kdor se s konjsko rejo pečá, si mora prizadevati, da je kobila vsako leto breja.

Jalova kobila prizadene gospodarju tolikšno škodo kakor jalova krava. Da je kobila vsako leto gotovo breja, je treba, da jo, če je zdrava in terdna, 9., 10. ali 11. dan po žebetu, gospodar pelje k žebcu. Skušnja je poterdila, da 9., 10. ali 11. dan so najgotoviši dnevi za ubrejenje. Mlade ali pa take kobile, ki so pred jalove bile, pelji k žebcu berž po tem, ko so se najbolj pojale. V tem času so, kakor so natanjčne zdravniške preiskave učile, spolovila kobile najbolj pripravne za sprejem rodovitnega semena. Vselej je pa prav, kobilo še enkrat in tolikrat k žebcu peljati, dokler ne mara več za-nj. To je gotovo znamenje, da je kobila breja.

Šesti nauk. Kdor se s konjsko rejo pečá, naj nikar ne misli, da bo že jutri bogat; konjska reja je med vsemi rejami z dobičkom naj bolj počasna.

Ni skor mogoče kaj gotovega povedati, koliko konjska reja nése. Sploh se more reči, da konjorejec ne dela v zgubo, dobička pa tudi veliko nima. Skušnja uči, da za toliko, za kolikor se konj kupi, se tudi izrediti more. Dobiček konjske reje po tem takem v tem obstoji, da mladi konj gospodarju, tako rekoč, počasi v roko raste. Kdor si hoče konja kupiti na sejmu ali kak drugač, mora naenkrat dosti dnarja v roko vzeti; kdor pa si ga sam izredí, le malo po malem stroškov za-nj ima; čez vse to gospodar, ki si je sam konja izredil, saj vé, kaj si je izredil in kaj ima.

Sedmi nauk. Kdor se s konjsko rejo pečá, mora biti stanoviten v svojem početju.

Dobro je, da gospodar počasi začne in le z eno kobilo, in sčasoma še le na debelo konjsko rejo prične. Kdor se je prehitel z več kobilami, zapazi marsikaj napčnega in nerodnega, kar mu ni pri žebetih po volji, in kar ne more več odverniti. Kdor pa počasi postopa, odverne marsikaj lahko.

Osmi nauk. Kdor konjsko rejo prične, si mora oskerbeti potrebno pripravo.

Žebeta v hlevu privezovati kakor teleta, je napačno. Gospodar tak si izredí sicer živino konjske podobe, pa

dobra za rabo ni. Konj mora dobre noge imeti, dobre noge pa dobí le, če se prosto sprehajati more. Pašnik ali pa okol sta tedaj potrebne pripravi.

Deveti nauk. Kdor hoče konje rediti, ne sme skop biti s klajo.

Moč in velikost konja tiči — v ovsenem žaklji.

Deseti nauk. Kdor se hoče s pridom s konjsko rejo pečati, mora z žbetom ravnati kakor se žbetu spodobi, s konjem pa po konjsko.

Žebeta, dasiravno so velike in močne, so vendarle žebeta, pa ne še konji. Kdor ne more pričakati časa, da je žebe za delo, — kdor z žbeti že v drugem letu orje in z njimi vozi, — kdor jih s težkimi podkovami okuje, da se prav dolgo na kopitih ne obhodijo, — kdor jim težke komate na vrat devlje, in še sicer nerodno ravná z njimi, ne bo nikoli imel dobrih kónj. Marsikteri konj, ki je imel vse lastnosti dobrega konja, je po prezgodnji vpregi se že v tretjem ali četrtem letu popolnoma pokvečil.

Gospodarske skušnje.

(Če so svinje tako požrešne, da po vsi sili hočejo svoje mlade požreti), ne pomaga včasih nič, če se mladim prasatom tudi prvi prezgodnji ojstri zobčiki izderejo, da bi svinji ne bodli sescov; tudi svinjam slanine (špeha) dati, ne pomaga vselej, da bi se z njim nasitile in mlade svoje pri miru pustile; ravno tako svinjo okoli gobca, mlade pa po celem životu z žganjem ali olom (pivom) umiti, ne ubrani vselej presilne požrešnosti. Neki drug pomoček pa po Walkenhorstovih skušnjah pomaga vselej gotovo, in ta je, da se takim svinjam dá v maslicu mleka 5 granov bljuvne soli (Brechweinstein) in pa 20 granov bljuvne korenine ali ipekakuanhe. Dvakrat v eni uri se jim dá takega bljuvne mleka piti. Namesto bljuvne soli in ipekakuanhe je tudi čmerika dobra, 5 granov.

Kmetijske novice.

* Drenaža tudi za mokre cerkve. Dan današnji so začeli na Francozkem tudi drenažiti mokri svet, na katerem cerkve stojijo. Pervo tako poskušnjo so naredili s cerkvijo Cires-le-melle v departementu Oise, ktera je zavolj prevelike mokrote zelo nezdrava bila; drenaža ji je popolnoma pregnala vlago. Po tem izgledu drenažijo zdaj na Francozkem več takih prevlažnih cerkev.

Zdravilska skušnja.

(Če ôsa ali bčela človeka ali živino piči), ni boljšega pomočka kot je kuhinska sol z enmalo vode pomočena in na rano položena. Tudi takrat, ko je človek s pijačo kako ôso požerl in ga je ona v gerlo pičila, bolečine berž jenjajo, ako večkrat vode popije, v kateri je bilo dovelj kuhinske soli raztopljene.

Za gospodinje kaj.

* Če kupujete platno in bi rade vedile, ali je pa tudi res čisto platno ali pomešano z pavolo, kupite si za en groš v apoteki ali kje drugod borovega olja (Kiefernadelöl) in vlite ga na kosček tiste robe, ki jo kupiti hočete. Če je samo platno, se bo skozi celi kosček čez in čez lepo skozi vidilo; ako je pa platno pomešano z pavolo, se bojo pavolnate niti tako očitno vidile in razločile od platnenih, da se lahko štejejo.

Cesarska postava

zavolj poškodovanja ob cestah zasajenih dreves.

Na vprašanje, ki je vredništvu „Novic“ došlo iz G —: ali je ktera kaznen (štrafenga) na poškodovanje

dreves, ki so poleg cest zasajene? damo na znanje, da je takošna cesarska postava že od leta 1837 (Hofkanzlei-Decret vom 13. Jänner 1837), ktera veleva to-le: „Poškodovanje poleg cest zasajenih kakoršnih koli dreves, naj se zgodi ali iz hudobnega namena, serboritosti, nemarnosti, ali ko se živina žene ali kak drugač po nečimernosti, se ima, če ne zapade še višji kazni po kazenski postavi, v dnarji kaznovati, in taka dnarna kazen ali globa naj se odmeri od 1 do 5 gold. za vsako drevo; ta dnar naj se pa dá tistemu v dar, kdor takega poškodnika zagrabi ali ga pa pové in ga gosposka potem zgrabi. Če poškodnik nima dnarja, da bi kazen plačal, naj se v arest zapré od 3 do 15 dni in v zaporu naj kaj dela, da se bo zaslužek, ki preseže stroške živeža v zaporu, podaril onemu, ki je poškodnika zgrabil ali naznanil“.

Postava je dobra, in marsikdo, ki takega hudobneža zapazi, si zasluži z dobro vestjo primerno plačilo.

Različnost živeža

v raznih krajih sveta.

(Dalje).

Avstralci jejo najbolj strupene kače, in ljudje, kateri so to jéd pokusili, pravijo, da so kakor jegulje; sploh pa je kačje meso neki tacega okusa, kakor telečje. V starih časih, ko je bil svet še z diljami nevednosti zadelan, je bila gadja juha ljudém to, kar jim je današnji čas črepahja in v nekterih krajih Laškega je še danes gadja žolca ljudem, kateri po težkih boleznih hirajo, zdravilo, ktero jim daje moč.

Francozi ljubijo žabe strastno; tudi v Novem Jorku v severni Ameriki segajo na tergu kaj radi po njih in ondi prodajajo za velike denarje ravno tako krote po pol funta težke kakor majhne zelene žabice, katerih bederca so — ako so dobro narejene — vkljub vsaki piški dobre. Da Kitajci krotam ne prizanašajo, ni treba povedati, ker njim mora vse po goltu, kar ima le kri in meso.

Kakor so narodi, katerim so kače in krote sladčica, tako so tudi taki, katerim delajo papagaji in opice (afne) dolge zobé; zlasti v Afriki so kraji, kjer se nič bolj ne prileže, kakor mlada opica za kosilo, ktero spečejo v persti. V Brazilii prodajajo v večjih mestih opice, papagaje in druge ostudne živali na terjih, kakor pri nas perutnino. Sploh so opice nepremenljiva jéd ljudém v krajih, kjer te živali živé.

Tudi natopirje ali pirhpogačice jejo nekteri narodi, pa slišati je, da tudi izurjenim sladnežem niso nič kaj priljubljene. Zopernega, žaltovega okusa so neki, pa vendar se jih, kakor smo rekli, v nekterih krajih indiškega obmorja ne branijo.

Lesičje meso jejo v nekterih krajih kaj radi; v severnih krajih, kjer je presno meso bolj redko, ga obrajtajo, če je v testu dobro spečeno, tako, kakor mi meso pitanih zajčkov. Znamenito pa je, da se eskimóski psi lesice ne dotaknejo, ko vendar vse drugo žrejo. Mačke in psi imajo svoje kupce in pojedže na Kitajskem, kjer jih prodajajo z jazbeci, podganami in drugimi čudnimi živalmi v mesnicah. Tudi prebivavci otokov južnega morja ljubijo mlade pse. Da pa resnico govorimo, moramo opomniti, da pse, kateri so za jéd pripravljani, posebné za to pitajo in sicer z mlekom in drugimi snažnimi rečmi. Domače avstralske pse jejo ondašni prebivavci, in južni Afrikanec dá svojo najboljšo kravo za velicega psa.

Malajci mislijo, da preide tigrova moč in njegov pogum v tistega, kateri njegovo meso jé. Amerikanski panter in luizijanska divja mačka dajeta neki izverstno dobro pečenko. Dalje je levovo meso na videz skoraj tako kakor telečje in tudi okusa je skoraj tacega. Medvedove tace in medvedovo meso so nekđaj v naših krajih čez vse radi lizali in nekteri jih cenijo še čez svinsko meso. Njegova

mast je bela kot sneg; njegov jezik in pleče obešajo v dim. Jazbecovo meso je kakor meso divjega prešiča. Kêngurú se ne ustraši mesa naših sern ali jelenov. Stara narodna jéd Avstralijancov je čudna zmes: meso od kênguri in valabisa, oposuma in letečih léveric, kêngurnovih podgan, vombatov itd. je poglavitna jéd; podgane, miši, kače, polži, červi in gosence pa ležé v manjših skledah na mizah, po katerih gostje kaj poželjivo segajo. Lepa, debela snežna podgana (Murmeltier) je tudi prav dobra jéd, in zakaj bi ne bila? Saj je čedna živalica, kar njeni živež tiče. Eskimo nabere miši na nit kakor Dunajčan cip in jé jih z enekim apetitom.

Na otoku martiniškem živí podgana, ktera vsa po pižmu diši in je silno negnjusna, pa ondašnim prebivavcom je okusna jéd tudi podgane, ktere se med cukrovem terstjem dajajo dober živež — tako nježno, mastno, snažno in okusno je njih meso. Gospodarji takega polja, na katerem cukrovo terstje pridelujejo, imajo posebne ljudi v službi, kateri take podgane lové; nekteri ljudje pa mislijo, da izvira iz vživanja mesa tacih podgan jetka in ne marajo za to jéd. V Kalifornii imajo Kitajci prav podgansk raj, ker so ondašnje podgane silno velike, njih je veliko in okusnega mesa so; napravljajo iz njih možgan posebno jéd, ktera prekosí jéd napravljeno iz slavških jezikov, ktere omenuje rimska zgodovina. Po mnenji pravovernega Kitajca je ni juhe na svetu čez podganjo juho. Nek gospod Albert Smith piše, da kuhajo Kitajci podgane, pirhpogačice, polže, spridene jajca in ostudne ribe, h katerim pridevajo juhe iz velicij gosenc, ktere kuhajo na redki goveji župi s čebulo. V Indii namerjajo zdaj, v Kino prekajene podgane pošiljati in se nadjajo s tem velikemu bogastvu iz Kine v Indijo pot odpreti. *)

V Avstralii živí žival Baudikut imenovana in vsakemu se že sline cedé, kdor sliši ime te živali. Amerikanski Indijani jejo bebra, ktereга meso je neki kakor svinsko in meso iglastega prešiča (Stachelschwein) je Holandčanom na Kapu, Hotentotom, Avstralijancom in Lahom kaj priljubljena jéd; po okusu je v sredi med perutnino in mladimi prešički; ljudje pravijo, da je to meso zlo zlo tečno.

(Konec sledí.)

Odperto pisemce „Novicam!“

Ženske šalobarde v „obročih“.

Dobro jo je povedal in zgolj resnico govoril, ko je undan neki domoljub v „Novicah“ grajal „gate čez štébale“.

Enaka grajanja vredna šega je tista sedanja noša, ki se je iz mest že tudi pritepla na kmete, da se ženske tako široke nosijo, da človek, ako se mu taka pošast bliža, misliti more, da se mu nasproti valí kaka lajta.

Zakaj so, menda na Francozkem, znajdle ženske to „lajtarsko“ nošo, ne vém, čeravno bi se utegnilo misliti, da zato, da je ktera miloserčna Adamova hčerka želela znajti kaj, kar bi ogrinjalo bilo tiste ženske širjave, ktera vsled narurnih postav le 9 mescov terpí in ktera ni pri vsaki ženski brez očitnega spodtikleja. „Nosimo se vse tako široke, da nihče ne bo spoznal, kar je ta ali una s Kurentom pregrešila“ — je menda rekla kakošna dobrovoljna Francoznja, in lejte! ženska za žensko se je vtaknila v obroče, in lajta za lajto, sod za sodom korači sedaj križem svetá.

Že dolgo se časniki z besedo in v podobah norca delajo iz mestnih sodarc, — al kakor se kaže, so dosihmal le prazno slamo mlatili, ker „moda“ je železna srajca, ktere

*) Temu se ni čuditi; ali nimamo tudi na Krajskem živalice, ktera daje prebivavcom mnogih krajev veliko dobička s svojimi kožicami, z mesom dober živež, z mastjo pa dobro svečavo. Verh tega čislajo mast te živalice, ktera je čista kakor laško olje in nikolj ne zmerzne, za dobro zdravilo. Ta živalica jo polh, in se šteje tudi med podgane, kakor že kaže latinsko ime glis myoxus.